

(Politické) výpovědi německého divadla (No. 7)

Navzdory interesantnímu spojení loutek a dokudivadla by asi málokdo předem čekal, že se loutková inscenace zařadí k festivalovým highlights. Střeďeční představení PDFNJ *F. Zawrel – Geneticky a sociálně méněcenný* z vídeňského Schubert Theater v Divadle Rokoko to dokázalo.

Loutka dítěte v bílé košilce je hadrová panenka, výraz určuje pohyb malé brady, ovládané snad jedním prstem... FOTO Barbara Palffy

Poté, co publikum po dvouhodinové one-man-show konečně propustilo protagonistu Nikolause Habjana z děkovačky, si tvůrci mohli říci, že i Pražané jim rozumějí. V Rakousku získala inscenace z roku 2012 o zločinu bez trestu Cenu Nestroye a ve Švýcarsku kulturní ocenění Grünschnabel.

Inscenace reflektuje kauzu psychiatra a neurologa dr. Heinricha Grosse, který v období Třetí říše prováděl smrtelné pokusy na dětech, z pohledu Friedricha Zawrela, přeživší oběti jeho zvěle. O Zawrelově osudu rozhodl dvakrát Grossův odborný posudek znějící: geneticky a sociálně méněcenný. Poprvé na vídeňské klinice Spiegelgrund pro nežádoucí děti (mimořádně „vyprodukovala“ více než osm tisíc zakonzervovaných dětských mozků pro vědecké účely). Podruhé v rámci soudního řízení. Nezaměstnatelný Zawrel bez vzdělání byl okolnostmi nucen k drobné kriminalitě a souzen za trestný čin. Vzdělání dohnal ve vězení a na zločiny někdejšího nacisty Grosse, mj. nositele vyznamenání čestného kříže I. třídy Za zásluhy o Rakouskou republiku, upozorňoval politickou reprezentaci – a nebyl první. Doktor však pro nedostatek důkazů nikdy ve vězení neskončil. Na sklonku života ho zachránila (možná předstíraná) demence.

Vytvořit tak emocionálně nabitou atmosféru by s živými herci nešlo už proto, co se děje s malým Friedrichem v rukou nacistického lékaře-vraha. Akty týrání, násilí a chlapcových fyzických reakcí přitom působí neuvěřitelně autenticky. Habjanovy loutky v životní velikosti, ovládané jako maňásci v oblasti hlavy, se v jeho rukou stávají skutečnými charaktery s výrazem a mimikou.

Vedle Grosse coby starce s chladnými modrými očima hraje hlavní prim Zawrel ve dvojí podobě. Starý muž ve flanelové košili s přirozeně inteligentním projevem obyčejného člověka a trochu tázavým výrazem, jak ho pamatují autor Nikolaus Habjan a režisér Simon Meusburger z domova důchodců, kde jim svůj životní příběh vyprávěl. A pak dítě v bílé košilce jako hadrová panenka, jehož výraz určuje pohyb malé brady, ovládané snad jedním prstem. Umíněnost, zděšení, nechápavost, nebo zklamání jako reakce na odmítnutí pěstounkou – věrně vystižená škála dětských grimas dojmá.

Zcela zapomenete, že jde o dokonale synchronizované a do detailů propracované sólo, kdy Habjan splývá s loutkami v jednu postavu a zase se od nich odděluje tak, že vzniká dokonalá iluze dialogu. Změny intonace a tónu hlasu nejsou nijak výrazné, avšak o to přirozenější. Paradoxně snad i díky mikroportu. Za proporcionálně mírně naddimenzovanou hlavou Zawrela s výraznou dolní čelistí, jejíž pohyb přesně odpovídá rytmu řeči, jakoby se loutkář vytrácel ze scény. Jindy je pouhé gesto navlékání loutky činohereckým aktem. Mladého Dr. Grosse zase představuje jen velká hlava s mrazivým pohledem, plující před protagonistovým tělem jako nekompromisní hrozba smrti. Scény z kliniky s psychedelickým hudebním podkresem na bílém pozadí s nenápadnými stříkanci zaprané krve, to je psychologický thriller se vším všudy. Mozek zavražděného chovance, naložený ve formaldehydu, zůstává pak na scéně až do konce jako podstata příběhu. Zločinci pomohl k vědecké kariéře, Zawrelův mozek nuceně stagnoval, přestože tomuto osudu ušel, a stagnace vedla ke kriminalitě.

Někdejší nacistický lékař Gross byl také nositelem vyznamenání čestného kříže I. třídy Za zásluhy o Rakouskou republiku.... FOTO Barbara Palffy

Inscenaci rámuje a rytmičuje Zawrelovo zčásti optimisticky interpretované vyprávění, vedené od stolu ve srozumitelném dialektu, proložené i vtipnými komentý, třeba o prvním setkání s Afroameričanem a žvýkačkou. Poněkud rozvláčnější jsou

scény kolem Grosse a dokumentární popisy celé historie příliš nerozhýbou ani ojedinělé projekce. Výpověď o absenci politické a morální odpovědnosti, o skrytých vazbách extremistické skupiny, která veřejně a bezostyšně chrání sadistu a mnohonásobného vraha půl století po válce, tak ztrácí dynamiku. Zawrelův přístup k životu, touha po spravedlnosti a pravdě a varování před lhostejností vám ale utkví určitě.

///

Předchozí díly festivalových zpravodajství:

(Politické) výpovědi německého divadla (No. 1)

(Politické) výpovědi německého divadla (No. 2)

(Politické) výpovědi německého divadla (No. 3)

(Politické) výpovědi německého divadla (No. 4)

(Politické) výpovědi německého divadla (No. 5)

(Politické) výpovědi německého divadla (No. 6)

Komentáře k článku: (Politické) výpovědi německého divadla (No. 7)

Přidat komentář

(Nezapomeňte vyplnit položky označené hvězdičkou.)
